

7.10.2021

EOAK/870/2021

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Peter Fagerholm

POLIISIN JA ERÄTARKASTAJAN MENETTELY SUSILIFE-HANKKEESSA

1 KANTELU

Kantelija pyysi eduskunnan oikeusasiamiestä tutkimaan, ovatko Susilife-hankkeen eräpartion (jatkossa susipartio) jäsenet vanhempi konstaapeli A ja erätarkastaja B erävalvontaa suorittaessaan toimineet vastoin lakia ja viranomaisten toimintaohjeita. Kantelija arvosteli myös rajavartiolaitoksen virkamiehiä erävalvonnassa.

Kantelijan mukaan ajoneuvoihin on tehty paikanetsintöjä rikkoen pakkokeinolain säännöksiä. Kantelija viittaa tapaukseen 8.11.2020, jolloin erästä henkilöä oli uhattu kotietsinnällä ilman näyttöä rikoksesta. Kantelijan mukaan tuolloin tehtiin paikanetsintä kyseisen henkilön autoon ilman laillista oikeutta tämän omalla kotipihalla.

Kantelijan mukaan laillista metsästystä on myös tietoisesti häiritty muun muassa tiedustelemalla lupia silloin kun hirvenmetsästystilanne on ollut parhaillaan menossa. Kantelija viittaa erityisesti hirviseurueen tarkastukseen 16.12.2020.

Lisäksi kantelijan mukaan erästä henkilöä oli syksyn ja vuodenvaihteen 2020/2021 välisenä aikana pysäytetty tarkastusta varten kuusi kertaa kotinsa lähetyvillä. Kantelijan mukaan kunniallisten kansalaisten täysin perusteeton epäily rikoksesta on laitonta. Kantelijan mukaan susipartion toiminta on koettu töykeäksi, määrälliseksi ja hyökkääväksi. Kantelijan mukaan tilanne on jatkunut pitkään ja hän vaati oikeusasiamiestä puuttumaan asiaan, jotta rajaseudun ihmisten laitton kohtelu loppuu.

Lisäksi kantelija pyysi oikeusasiamiestä tutkimaan, onko Itä-Suomen poliisilaitoksessa eräasioista vastaava ylikomisario C syyllistynyt virkatehtävien laiminlyöntiin, kun hän ei ole yhteydenotoista huolimatta tutkinut tapauksia, vaan hän on ilmoittanut sanomalehden haastattelussa, että väitteet ovat perättömiä, ja että kyseessä on poliisin maalittaminen. Kantelijan mukaan esimiehen vastuulla on alaistensa toiminnan lainmukaisuuden valvonta.

Siltä osin kuin kantelija on arvostellut rajavartiolaitoksen virkamiesten menettelyä erävalvonnassa, asiaa tutkitaan erillisenä kanteluna (EOAK/1802/2021).

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Itä-Suomen poliisilaitoksen sekä Metsähallituksen selvitys ja lausunto (liite).

2.1 Selvitykset

Itä-Suomen poliisilaitoksen selvitys ja lausunto

Rikosylikomisario C:n mukaan Metsähallitus pyysi kesällä 2018 Itä-Suomen poliisilaitosta kumppaniksi SusiLIFE -hankkeeseen. Susipartion operatiivinen toiminta käynnistyi 1.12.2019 ja se kestää C:n mukaan 31.12.2024 saakka.

C on selvityksessään tuonut esille SusiLIFE -hankkeen tavoitteet. C:n mukaan susipartio toimii Itä-Suomen poliisin kenttä- ja yleisjohtojärjestelmän alaisena yksikkönä. Toiminnan suunnittelu-, seuranta ja johtovastuu on Metsähallituksella ja C:llä. C toimii partion lähimpänä operatiivisena esimiehenä. Susipartion partionjohtajana toimii siihen erikseen määrätty poliisimies. Partio suorittaa valvontaa ensisijaisesti Itä-Suomen poliisilaitoksen alueella painottuen Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon alueille, eli alueille, joissa C:n mukaan esiintyy eniten suurpetoja (erityisesti susia) ja joissa on aiemmin esiintynyt tai joista on tullut valvontaviranomaisille vihjetietoja vakavasta metsästysrikollisuudesta.

C:n mukaan ennen hankkeen operatiivisen vaiheen käynnistymistä käytiin tarkasti läpi partion toimivaltuuksiin liittyvät seikat. Erityistä huomioita kiinnitettiin erätarkastajan rooliin muilla kuin valtion alueilla sekä hänen rooliinsa poliisimiestä avustavissa tehtävissä. Susipartion, kuten minkä tahansa muun poliisipartion toimintaa, ohjaavat C:n mukaan keskeiset lainsäädännöstä tulevat periaatteet, kuten perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suhteellisuusperiaate sekä tarkoitussidonnaisuuden ja vähimmän haitan periaatteet.

Käytännön valvontatyöstä C toteaa muun muassa, että aseiden hallussapito ja metsästyslupien tarkastukset maastossa pyritään aina tekemään tilanteesta riippumatta vähimmän haitan periaatteen mukaisesti niin, ettei esimerkiksi laillista metsästystä häiritä ja muutoinkin siten, että tarkastuksesta aiheutuva haitta on mahdollisimman vähäinen. Yksittäisen kansalaisen metsästyksen liittyviä lupia ei tarkasteta useita kertoja metsästyskauden aikana, ellei siihen ole jotain konkreettista syytä. Ajoneuvon pysäyttämisen ja tarkastuksen kohteeksi voi C:n mukaan yksittäinen kansalainen joutua useinkin, koska koe nautitun alkoholin tai huumaavan aineen toteamiseksi on syytä aina toteuttaa, ellei samaa ajoneuvon kuljettajaa ole hetkeä aiemmin pysäytetty.

Käytännössä jokainen tarkastuspäätös punnitaan aina erikseen edellä käyneen toiminnan tai historiatiedon perusteella, ja aina vähimmän haitan periaatteiden mukaisesti.

C:n mukaan hänelle on tullut reilun vuoden aikana muutamia kansalaispalautteita susipartion toimintaan liittyen. Lisäksi hän on saanut yhden puhelun. Jokainen kansalaispalaute on C:n mukaan käsitelty ja tutkittu sen edellyttämässä laajuudessa. Käsittely ja tutkinta on tarkoittanut C:n mukaan käytännössä sitä, että jokainen kansalaispalaute on käyty läpi partion kanssa joko kasvotusten, puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Partiolta saatujen tietojen perusteella, kansalaispalautteet eivät ole häneltä operatiivisena esimiehenä vaatineet muita toimenpiteitä. C:n mukaan partiolta saadut vastineet ovat poikenneet merkittävästi siitä, mitä kansalaispalautteiden antajat ovat tilanteista tai tapahtumista kertoneet, kuten esimerkiksi valvontatilanne Ilomantsissa 8.11.2020. Tilanne on ollut täysin päinvastainen, mitä kantelussa väitetään tapahtuneen. C:n mukaan kansalaisilta ja partiolta saatujen tietojen perusteella ei ole ollut mitään syytä käsitellä kansalaispalautteita kanteluina tai esimerkiksi poliisimiehen osalta poliisirikoksina. Jokaiseen sähköpostilla annettuun kansalaispalautteeseen on C:n mukaan annettu kirjallinen vastaus. C kuitenkin myöntää, että hän olisi selkeämmin voinut kertoa kansalaispalautteiden antajille siitä, että palautteet käsitellään asianmukaisesti ja käydään läpi partion kanssa.

C:n mukaan erityisesti liittyen susipartiota koskeviin palautteisiin kiinnittää huomiota se, ettei kukaan kaltoin kohdelluista kansalaisista ole itse ollut yhteydessä partion esimiehiin. Kaikki kansalaispalautteet susipartion toimintaan liittyen ovat tulleet aina sivullisten kautta, siis sellaisten kansalaisten kautta, jotka eivät C:n mukaan itse ole olleet mukana esimerkiksi valvontatilanteessa, jossa väitetty epäasiallinen käyttäytyminen on tapahtunut. C pitää tätä poikkeuksellisenä.

C:n mukaan susipartion toiminnasta on sosiaalisessa mediassa esitetty virheellisiä tietoja. Sosiaalisessa mediassa on C:n mukaan myös väitetty hänen peruneen susipartion virheellisesti kirjoittamia sakkoja ja että C olisi joutunut selittelemään ja pyytelemään anteeksi partion käyttäytymistä valvontakohteeksi joutuneilta kansalaisilta tai että partio on epäillyt marjametsässä tapaamaansa henkilöä rikollisesta toiminnasta. Yksikään edellä mainituista seikoista ei C:n mukaan pidä paikkansa. C:n mukaan hän ei ole perunut yhtään sakkoa eikä hän kertomansa mukaan sitä voisikaan tehdä.

C:n mukaan sosiaalisen median eri alustoilla esitetyt väitteet viittaavat vahvasti toimintaan, jossa susipartion toimintaa ja suorituskykyä pyritään tarkoituksellisesti heikentämään.

Toiminnalla yritetään C:n mukaan vaikuttaa muun muassa partion päätöksentekoon ja valvonta-alueiden valintaan sekä mustamaalaamaan henkilöitä tai tahoja, jotka tekevät partion kanssa yhteistyötä. Toiminnalla yritetään C:n mukaan ennen kaikkea saada yhä useampia sosiaalisen median käyttäjä motivoituiduksi uhkailemaan ja häpäisemään susipartion jäseniä erilaisten tekaistujen juttujen ja valheiden avulla.

Vanhempi konstaapeli A:n mukaan valvonnassa kerrotaan yleisesti, että poliisi on suorittamassa erävalvontaa alueella. Mikäli kuljettajan kanssa keskusteltaessa ilmenee, että ajoneuvossa on ampuma-aseita, kuljettajaa on A:n mukaan pyydetty esittämään aseiden laillinen kuljetustapa, eli että aseet ovat lataamattomia ja sijoitettuna suojukseen tai suojattuun tilaan. Velvollisuus esittää ampuma-ase valvontaviranomaiselle perustuu A:n mukaan ampuma-aselakiin. Asiakkaat ovat A:n mukaan itse fyysisesti esittäneet ajoneuvoissa olevat aseensa. Joitain tapauksia on A:n mukaan ollut, että asiakas on avannut autonsa peräluukun tai sisätilan ja antanut partion tarkastaa aseensa.

A:n mukaan susipartio oli 8.11.2020 suorittamassa erävalvontaa Ilomantsin alueella. Sonkajassa partio oli havainnut ajoneuvon, joka tuli metsäautotieltä. He päättivät tarkastaa ajoneuvon ja kääntyivät sen perään. A:n mukaan he eivät ehtineet näyttää pysäytysmerkkiä, koska hetken kuluttua auto kääntyi talon pihaan, missä partio suoritti ajoneuvon kuljettajalle normaalin ajokunnon tarkastuksen.

A:n mukaan havaittuaan tuolloin kuljettajaa jututtamalla, että tällä oli ase mukana, hän oli pyytänyt kuljettajaa esittämään aseensa laillisen kuljetustavan. Kuljettaja itse avasi ajoneuvon peräkontin ja esitti aseensa A:lle. Kuljettajalla ei ollut asiassa mitään huomauttamista ja hän toimi A:n mukaan pyyntöjen mukaisesti. A:n mukaan kuljettaja pyysi heti tarkastuksen jälkeen partiota sisälle asuntoonsa katsomaan hänen hirvenmetsästyksessä saamiaan hirven sarvia. A:n mukaan henkilöstä ja tilanteesta jäi hänelle itselleen positiivinen kuva. A kertoo ihmetelleensä jälkeinpäin esiin tulleita väitteitä painostamisesta.

A ei kertomansa mukaan muista keskustelleensa kuljettajan kanssa siitä, että mitä tapahtuu, jos hän ei avaa autonsa takakonttia. Mikäli tällainen kysymys olisi tullut, olisi A kertomansa mukaan avoimesti kertonut toimintaohjeista ja että tällaisissa tapauksissa mahdollisen päätöksen paikanetsinnästä tekee päällystöön kuuluva poliisimies. A:n mukaan sillä ei ollut merkitystä valvonnan kannalta, ettei kuljettaja ollut mahdollisesti isänpäivän takia metsästävässä, koska kävi joka tapauksessa ilmi, että hänellä oli autossaan ase. A ei kertomansa mukaan muista henkilön nimeä, mutta olettaa kyseessä olevan sama tapaus kuin mihin kantelija viittaa.

A:n mukaan suorittaessaan erävalvontaa he joutuvat pysäyttelemään autoja ja keskustelemaan ihmisten kanssa. Samalla tavoin kuin tehdään esimerkiksi rattijuopumusvalvontaa, ajoneuvoja pysäytellään ja valvotaan kuljettajien ajokuntoa. Kyseisessä valvonnassa ei A:n mukaan kuljettajia syyllistetä rattijuopumuksesta, ja tiellä liikkujat ymmärtävät poliisin toimintatavat. A:n mukaan erävalvonnassa tarkoitus ei ole syyllistää ketään. Tärkein tavoite on ennalta ehkäistä rikoksia, millaisena A toivoisi valvonnan myös asiakkaista tuntuvan. Yleisesti A toteaa, että SusiLife-hankkeessa toimitaan samalla tavoin kuin muussakin poliisitoiminnassa.

A ei kertomansa mukaan tunnista väitteitä siitä, että hän käyttäytyisi erävalvonnassa millään tavalla asiakkaita kohtaan hyökkäävästi. A:n mukaan hänellä on pitkä ja monipuolinen poliisikokemus ja hän osaa mielestään käyttäytyä kaikissa eteen tulevissa tilanteissa asiallisesti, leimaamatta tai loukkaamatta ketään.

A:n mukaan varsinaista metsästystä valvoessa he ovat pyrkineet havainnoillaan sekä puhuttamalla selvittämään ensin, onko kyseessä aktiivinen metsästystapahtuma. Tällä on A:n mukaan pyritty välttämään se, etteivät he häiritse passimiestä, joka on odottamassa saaliin tuloa. Tällaisia tilanteita ei A:n mukaan tule mieleen; metsästäjät ovat susipartiolle kertoneet, jos partion toiminta ei häiritse. Aseiden hallussapito- ja metsästyslupien tarkastukset maastossa pyritään A:n mukaan aina tekemään tilanteesta riippumatta vähimmän haitan periaatteen mukaisesti niin, ettei esimerkiksi laillista metsästystä häiritä ja muutoinkin siten, että siitä aiheutuva haitta on mahdollisimman vähäinen. Mikäli on havainto aktiivisesta metsästystoiminnasta, annetaan A:n mukaan tilanteen ensin mennä ohi ja vasta tämän jälkeen he suorittavat valvontaansa.

A:n mukaan, mikäli heillä on muistissa tai on havaittu, että partio on jo aikaisemmin todennut jonkun henkilön luvat, ei niitä ole tarvittu uudestaan tarkistaa. A:n mukaan erävalvontaa suorittaa kuitenkin alueella myös muut partiot (Rajavartiolaitos, erätarkastajat, poliisi), eikä susipartio voi ennakoon tietää, mikäli joku edellä mainituista viranomaisista on suorittanut valvontaa ja näin valvonta kohdistuu useammin samaan henkilöön.

Itä-Suomen poliisilaitoksen mukaan poliisilaitoksen poliisipäällikkö on syksyllä 2019 tehnyt päätöksen siitä, että poliisilaitos osallistuu yhtenä toimijana EU -rahoitteiseen SusiLIFE -hankkeeseen.

Hankkeella on kolme tavoitetta; 1. vähentää suden läsnäoloon liittyviä negatiivisia vaikutuksia, kuten pelkoa, huolta ja koira- ja kotieläinvahinkoja; 2. lisätä suden hyväksyttävyyttä yhteiskunnassa ja 3. kehittää työkaluja kannanhoitoon, kuten susien laittoman tappamisen ehkäisemiseen. Partion toimintaa johdetaan ja seurataan poliisilaitoksen mukaan samoin kuin minkä tahansa poliisin operatiivisen yksikön toimintaa.

Toiminnan tuloksia kirjataan päivittäin ja työstä koostetaan vuosittain julkinen toimintaraportti. Jos susipartio kohtaa rikosepäilyjä, niistä tiedotetaan esitutkintalain periaatteiden mukaisesti.

Poliisilaitoksen mukaan poliisi suorittaa metsästystä koskevien säännösten ja määräysten valvontaa maastossa ja tiestöllä. Metsästyksen valvontaan liittyy myös metsästysaseen kuljettamisen valvonta ajoneuvossa. Velvollisuus esittää ampuma-aseilla tarkoitettu lupatodistus ja lupatodistuksen nojalla hallussa pidetyt ampuma-aseet ja patruunat muun muassa poliisille ja Metsähallituksen hallinnassa olevalla valtion maalla erävalvontaa suorittavalle Metsähallituksen virkamiehelle on säädetty ampuma-aselain 117 §:ssä.

Poliisilaitoksen mukaan A:n selvityksen perusteella ajoneuvoihin ei ole suoritettu fyysistä etsintää tarkastettavan suostumuksella. Poliisilaitoksen mukaan ajoneuvoihin tehdyiksi väitetyissä etsinnöissä on kyse siitä, että poliisimies kehottaa ajoneuvon kuljettajaa tai matkustajaa täyttämään ampuma-aselain 117 §:ssä säädetyn ampuma-aseen ja lupatodistuksen esittämisvelvollisuuden poliisille ja erätarkastajalle. Vasta sen jälkeen, jos kehotusta ei noudateta, tulee pakkokeinon käyttäminen, eli ajoneuvon kyseessä ollen paikanetsintä harkittavaksi. A:n selvityksen mukaan asia saatetaan tällöin poliisilaitoksen yleisjohtajan, jona toimii pidättämiseen oikeutettu virkamies, harkittavaksi ja ratkaistavaksi. Yleisjohtaja ratkaisee sen, ovatko pakkokeinolain 8 luvussa säädetyt paikanetsinnän edellytykset olemassa, eli onko asiassa syytä epäillä rikosta ja voidaanko olettaa, että etsinnässä löytyy seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Poliisilaitoksen mukaan siltä osin, kun kantelussa on arvosteltu sitä, että sama henkilö on useasti joutunut valvontatoimenpiteiden kohteeksi, viitataan A:n ja C:n selvityksiin.

Poliisilaitoksen mukaan sen oikeusyksikkö on jälkikäteen tutustunut kantelussa viitattuihin ja Itä-Suomen poliisilaitokselle toimitettuihin kansalaiskirjeisiin ja niihin annettuihin vastauksiin.

Itä-Suomen poliisilaitos toteaa käsityksensä, että kansalaiskirjeet eivät sisällä sellaista moitearvostelua, jotka olisi tullut käsitellä kanteluina tai poliisirikosasia. Poliisilaitoksen mukaan rikosylikomisario C on asianmukaisesti vastannut useimpiin kirjeisiin ja voinut perusteellisesti katsoa, että yksi kirje on ollut sellainen, joka on tarkoitettu hänelle vain tiedoksi. Olennaista on se, että kansalaiskirjeissä annettu palaute on käyty läpi partion kanssa ja se on välitetty myös Metsähallituksen osalta hankkeesta vastaavalle ylitarkastajalle.

Poliisilaitos katsoo, että kielteinen asenne SusiLIFE -hanketta ja samalla myös partiota kohtaan johtuu susien metsästyskoirille

aiheuttamista vahingoista ja metsästyksen vaikeutumisesta, sekä myös susien tuotantoeläimille aiheuttamista vahingoista. Osasyynä asenteeseen vaikuttaa poliisilaitoksen mukaan se, että metsästäjien tavoitteena ollut suden kannanhoidollinen metsästys ei toteutunut korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen myötä (KHO:2020:28). Edelleen näyttää poliisilaitoksen mukaan siltä, että viranomaisvalvonnan lisääntymistä tietyillä harvaan asutuilla alueilla ei pidetä syytä tai toisesta hyvänä asiana. Poliisilaitoksen mukaan voi olla myös niin, että tiedostusvälineiden uutisointi hankkeesta ja partion tehtävistä on kohdentunut liaksi salametsästyksen ennalta estämiseen ja valvontaan, jolloin aivan tavallisen valvonnan kohteeksi joutuneet henkilöt ovat kokeneet olevansa epäiltyjä salametsästäjiä.

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan kantelussa esitetyt väitteet partion käyttäytymisestä ja toimintavoista johtuvat oleellisesti hanketta kohtaan tunnetusta kielteisestä asenteesta, joka ruokkii erilaisia huhuja erityisesti sosiaalisessa mediassa, ja jotka ovat aivan ilmeisesti vailla totuus pohjaa.

Metsähallituksen selvitys ja lausunto

Erätarkastaja B:n mukaan hän ei ole SusiLIFE -hankkeen aikana suorittanut ainoatakaan fyysistä tarkastusta ajoneuvoihin. Jos susipartio on pysäyttänyt ajoneuvon valvontaa suorittaessa, partio on jututtanut kuljettajaa ja tälle on kerrottu muun muassa suoritettavasta erävalvonnasta. Mikäli kuljettaja on kertonut olevansa metsällä, on pyydetty häntä esittämään mukana olevat aseet, aseluvat, metsästyskortin (tarvittaessa suoritus ampumakokeesta) sekä valtion mailla metsästysluvan. B:n mukaan he lisäksi tarkastavat aseiden laillisen kuljetuksen. B:n mukaan kukaan ei ole kieltäytynyt näyttämästä heille mukanaan olevia aseita. Mikäli kuljettaja on kertonut susipartiolle ajoneuvon pysäytyksen jälkeen olevansa sienestämässä tms. he ovat toivottaneet hyvät päivän jatkot tai usein jutelleet hyvässä hengessä.

B:n mukaan kantelussa viitatussa tapahtumassa 8.11.2020 on ollut kyse tarkastuksesta, jotka tehtiin yksityisillä mailla, joten hän ei henkilökohtaisesti ole suorittanut siinä tilanteessa minkäänlaista tarkastusta. Hän oli kertomansa mukaan tarkastuksen aikana sivummalla, eikä hän kuullut tarkemmin vanhempi konstaapelin A:n ja asiakkaan välistä keskustelua. Kuten A:kin kertoo, tarkastuksen jälkeen asiakas oli B:n mukaan pyytänyt susipartiota sisään taloonsa katsomaan ampumansa hirven sarvia. B:n mukaan hänelle itselleen ei jäänyt tarkastuksesta mitään erityistä mieleen vaan kaikki sujui hyvässä hengessä.

B toteaa yleisemmin, että susipartiolla on syksyn 2020 ajalta useampia tarkastuksia, joissa asiakas on kertonut, ettei ole metsällä, mutta on sanonut hänellä olevan ase mukana autossa. Partio on tällaisissa tapauksissa pyytänyt henkilöä esittämään aseiden ja

aseenkantoluvan. A on suorittanut tarkastukset yksityisillä mailla ja B valtion mailla. B:n mukaan kaikki heidän tapaamansa henkilöt ovat esittäneet aseet ja luvat hyvässä hengessä.

B:n mukaan susipartio pyrkii valvonnassa siihen, ettei he tarkasta saman henkilön lupia useaan kertaan saman syksyn aikana. Jos partiota vastaan tulee metsästysaikaan metsäautotiellä auto, ja kuljettaja on metsästysvaatteissa, he pysäyttävät auton. Mikäli he toteavat tai muistavat, että he ovat tarkastaneet kyseisen henkilön luvat jo aikaisemmin syksyllä, he tarkistavat B:n mukaan ainoastaan aseiden laillisen kuljetuksen. Jos he näkevät metsäautotien varrella esimerkiksi hirvenmetsästysaikaan oranssiin pukeutuneen henkilön aseiden kanssa, he pysähtyvät ensimmäisen henkilön kohdalle ja jututtavat tätä. He kysyvät muun muassa mikä on tilanne ja missä on passiketju yms. Mikäli henkilö kertoo, että heillä on aktiivinen metsästystilanne päällä, partio ei suorita kyseiseen seurueeseen tarkastusta sillä hetkellä. Jos henkilö ilmoittaa, ettei ole aktiivinen metsästystilanne, eikä partio häiritse metsästystä, partio suorittaa seurueelle normaalin tarkastuksen. B:n mukaan susipartio on syksyn aikana jättänyt tarkastamatta useamman seurueen edellä kuvatusta syystä.

B on lisäselvityksessään 19.8.2021 kertonut tarkastuksesta 16.12.2020, johon kantelija erityisesti viittaa. B kertoo muistavansa tilanteen ja että hän keskusteli autosta käsin jo ennalta tutun miehen kanssa, joka kertoi toimivansa ajomiehenä. Hän oli kysynyt tältä, onko akuutti tilanne päällä, jolloin mies oli vastannut, että B voi hyvin kysyä lupia lähellä olevalta passimieheltä. B oli mennyt passimiehen luokse. B:n mukaan passimies oli kertonut, että voi tulla tarkistamaan luvat, koska tilanne ei ole niin kiireinen. B kertoo tarkistaneensa passimiehen luvat, jonka jälkeen oli kuulunut laukauksia. Passimies oli kertonut laukausten olleen sovittu merkki siitä, että ajomies oli löytänyt hirven jäljet. B ei kuitenkaan havainnut hirveä, eikä hänen mukaansa myöskään passimies ole hirveä voinut nähdä. B kokee, ettei hän tuossa tilanteessa ole voinut toimia mitenkään toisin.

B:n mukaan hän pyrkii itse omalla toiminnallaan vaikuttamaan siihen, että suhtautuminen erävalvontaan muuttuisi entistäkin myönteisemmäksi. Hän kertoo pyrkivänsä asiakastilanteissa toimimaan aina asiallisesti, asiakaslähtöisesti sekä sovinnollisuutta edistäen. Hänen tavoitteensa on aina, että asiakas jatkaa tarkastuksen jälkeen matkaa hyvällä mielellä. B kertoo onnistuneensa tässä hyvin.

Metsähallituksen mukaan erätarkastajat ovat kantelun kohteena olevissa tapauksissa suorittaneet Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain mukaista erävalvontaa, joka kohdistuu muun ohella ampuma-aseiden lain mukaiseen kuljetukseen sekä metsästystä ja luonnonsuojelua koskevien säännösten valvontaan valtion alueilla.

Valvontaa on Metsähallituksen mukaan toteutettu lain 4 §:n mukaisesti ensisijaisesti neuvoin ja kehotuksin.

Metsähallituksen mukaan erätarkastaja B ei ole projektin aikana suorittanut yhtään Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 7 §:n mukaista turvallisuustarkastusta.

3 RATKAISU

3.1 Yleistä

Oikeusasiamiehelle voi kannella kuka hyvänsä. Kantelun voi tehdä itseään koskevasta asiasta, mutta kannella voi myös toisen puolesta tai yhdessä muiden kanssa. Tällöin on kuitenkin syytä liittää mukaan valtakirja. Valtakirjan puuttuminen ei estä kantelun tutkimista, mutta johtaa siihen, että kantelijalle ei voida antaa asiaan liittyvää salassa pidettävää tietoa.

Oikeusasiamiehestä annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Asiassa hankitaan oikeusasiamiehen tarpeelliseksi katsoma selvitys.

Oikeusasiamiehellä on harkintavaltaa sen suhteen, mitkä asiat hän ottaa tutkittavakseen ja mihin toimenpiteisiin kantelu antaa aihetta.

Kun oikeusasiamies pyytää viranomaiselta tai yksittäiseltä virkamieheltä selvitystä jonkin asian johdosta, tämän on virkavastuulla huolellisesti ja totuudenmukaisesti kerrottava kaikki olennainen asiaan liittyvä. Tätä velvollisuutta voi tosin eräiltä osin rajoittaa oikeus olla saattamatta itseään syytteen vaaraan.

Oikeusasiamiehen on toimivaltansa puitteissa mahdollista puuttua viranomaisten menettelyyn vain, jos käytettävissä oleva aineisto antaa siihen riittävät perusteet.

3.2 Poliisimiehen ja erätarkastajan menettely erävalvonnassa

3.2.1 Lähtökohdat

Yleiset säännökset

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä. Hänen on noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Saman lainkohdan 2 momentin mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla.

Poliisilain 1 luvun 3 §:n mukaan poliisin toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään, toimenpiteen kohteena olevan henkilön käyttäytymiseen, ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. (suhteellisuusperiaate)

Poliisilain 1 luvun 4 §:n mukaan poliisin toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää eikä kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. (vähimmän haitan periaate)

Poliisilain 1 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen. Poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Poliisilain 1 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehen on ilmoitettava henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle tai hänen edustajalleen niin pian kuin se on mahdollista henkilön tila ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Saman lainkohdan 2 momentin mukaan, jollei laissa toisin säädetä, myös muun kuin vapauteen kohdistuvan toimenpiteen kohteena olevalla henkilöllä tai tämän edustajalla on oikeus saada tieto toimenpiteen perusteesta niin pian kuin se on mahdollista toimenpiteen suorittamista vaarantamatta.

Poliisilain 1 luvun 9 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on oikeus luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun suorittaminen voisi johtaa kohtuuttomaan lopputulokseen tavoiteltavaan päämäärään nähden.

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan erävalvontaan kuuluvat tehtävät on suoritettava asiallisesti, puolueettomasti ja sovinnollisuutta edistäen. Tehtävästä ei saa aiheutua suurempaa haittaa tai vahinkoa kuin erävalvonnan toteuttamiseksi on välttämätöntä. Tehtävän on oltava perusteltu suhteessa valvonnan tärkeyteen ja kiireellisyyteen sekä tilanteen kokonaisarvioon vaikuttaviin seikkoihin.

Saman lainkohdan 2 momentin mukaan erätarkastajan tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin pyrkiä saamaan valvonnan kohteena oleva noudattamaan lakia.

Saman lainkohdan 3 momentin mukaan erätarkastaja voi luopua toimenpiteestä, jos sen loppuun saattaminen voi johtaa kohtuuttomaan seuraukseen asian merkitys ja tavoiteltava tulos huomioon ottaen.

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 5 §:n mukaan erätarkastajan on välittömästi ilmoitettava henkilön vapauteen kohdistuvan toimenpiteen peruste toimenpiteen kohteena olevalle henkilölle. Muun toimenpiteen peruste on ilmoitettava niin pian kuin se on mahdollista toimenpidettä vaarantamatta.

Toimivaltasäännökset

Poliisilain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on yksittäisen tehtävän suorittamiseksi oikeus saada jokaiselta tiedot tämän nimestä, henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa.

Poliisilain 2 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan poliisimiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi, siirtää kulkuneuvo tai määrätä se siirrettäväksi, jos se on perusteltua poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan erätarkastajalla on erävalvontaan kuuluvassa yksittäisessä tehtävässä oikeus pysäyttää henkilö ja kulkuneuvo sekä saada tieto henkilön ja kulkuneuvossa olevien henkilöiden nimestä, henkilötunnuksesta tai, jos henkilötunnusta ei ole, syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta nämä ovat tavoitettavissa.

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 7 §:n mukaan erätarkastajalla on 6 §:ssä tarkoitetun kiinniottamisen ja kulkuneuvon pysäyttämisen yhteydessä oikeus tarkastaa henkilö ja kulkuneuvo, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että henkilöllä tai kulkuneuvossa ei ole aseita, esineitä tai aineita, joilla voidaan aiheuttaa vaaraa ihmisille tai merkittävää vahinkoa luonnolle. (turvallisuustarkastus).

Pakkokeinot

Pakkokeinolain 9 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan poliisimies voi määrätä moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitetussa tehtävässä toimivan kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Kokeesta kieltäytymisen taikka kokeen suorittamisen turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi voidaan toimittaa henkilönkatsastus, johon ei tarvita pidättämiseen oikeutetun virkamiehen päätöstä. Koe on tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa tutkittavalle.

Pakkokeinolain 8 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan paikkaan kohdistuvia etsintöjä ovat kotietsintä, joka voi olla yleinen tai erityinen kotietsintä, sekä paikanetsintä.

Saman lainkohdan 2 momentin mukaan *yleisellä kotietsinnällä* tarkoitetaan rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettussa kotirauhan suojaamassa paikassa toimitettavaa etsintää.

Saman lainkohdan 3 momentin mukaan *erityisellä kotietsinnällä* tarkoitetaan etsintää sellaisessa tilassa, jossa etsinnän kohteeksi on syytä olettaa joutuvan tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10–14, 16, 20 tai 21 §:n mukaan on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta ja johon ei tämän lain 7 luvun 3 §:n nojalla saa kohdistaa takavarikkoa tai asiakirjan jäljentämistä.

Saman lainkohdan 4 momentin mukaan *paikanetsinnällä* tarkoitetaan etsintää, joka toimitetaan muussa kuin 2 tai 3 momentissa tarkoitettussa paikassa, vaikka siihen ei ole yleistä pääsyä tai yleinen pääsy siihen on rajoitettu tai estetty etsinnän toimittamisajankohtana, taikka jonka kohteena on kulkuneuvo.

Pakkokeinolain 8 luvun 2 §:n mukaan *yleinen tai erityinen kotietsintä* saadaan toimittaa rikoksesta epäillyn hallinnassa olevassa paikassa, jos:

- 1) on syytä epäillä, että on tehty rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta, tai jos selvittävänä ovat yhteisöosakon tuomitsemiseen liittyvät seikat
- 2) etsinnässä voidaan olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä:
 - a) 7 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu takavarikoitava esine, omaisuus, asiakirja tai tieto;
 - b) 7 luvun 2 §:n nojalla jäljennettävä asiakirja;
 - c) vakuustakavarikkoon määrättävä omaisuus; tai
 - d) seikka, jolla voi olla merkitystä rikoksen selvittämisessä.

Saman lainkohdan 3 momentin mukaan paikassa, joka ei ole rikoksesta epäillyn hallinnassa, kotietsintä saadaan toimittaa 1 momentin 1 kohdassa säädetyn edellytyksin vain, jos rikos on tehty siellä tai epäilty on otettu siellä kiinni taikka jos muuten voidaan erittäin pätevin perustein olettaa, että etsinnässä löytyy 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu esine, omaisuus, asiakirja, tieto tai seikka.

Pakkokeinolain 8 luvun 4 §:n mukaan *paikanetsintä* saadaan toimittaa esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyn edellytyksin ja 3 §:n 1 momentissa tarkoitettun henkilön löytämiseksi.

Pakkokeinolain 8 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan yleisestä kotietsinnästä ja paikanetsinnästä päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Muita säännöksiä

Ampuma-aselain 117 §:n mukaan ampuma-aseissa tai asevientiasetuksessa tarkoitettu lupatodistus ja Euroopan ampuma-asepassi sekä lupatodistuksen tai Euroopan ampuma-asepassiin merkittyjen lupien nojalla hallussa pidetyt ampuma-aseet, aseiden osat, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksot on pyynnöstä esitettävä poliisille, rajavartiolaitokselle ja tulliviranomaiselle sekä Metsähallituksen hallinnassa olevalla valtion maalla erävalvontaa suorittavalle Metsähallituksen virkamiehelle.

Ampuma-aselain 116a §:n 1 momentin mukaan ampuma-asetta saa yleisellä paikalla sekä tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy, kuljettaa vain lataamattomana suojuksessa sekä kantaa ja kuljettaa vain silloin, kun siihen on hyväksyttävä syy. Moottorikäyttöisessä ajoneuvossa ampuma-asetta saa kuljettaa vain lataamattomana suojuksessa tai sijoitettuna suojattuun tilaan sekä kantaa vain silloin, kun siihen on hyväksyttävä syy. Metsästysaseen kuljettamisessa noudatetaan lisäksi, mitä metsästyslaissa ja sen nojalla säädetään.

Metsästyslain 88 §:n 1 momentin mukaan poliisin, rajavartiolaitoksen ja tulliviranomaisten sekä riistahallintolaissa tarkoitettujen metsästyksenvalvojen tulee toimialueellaan valvoa, että metsästystä koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan.

Samana lainkohdan 2 momentin mukaan valtion omistamilla alueilla lain noudattamista valvovat virkamiehet, joiden tehtäväksi valvonta säädetään tai määrätään.

Metsästyslain 21 §:n 1 momentin mukaan metsästyskortti tai sen jäljennös sekä henkilöllisyyden varmentava asiakirja on pidettävä metsästettäessä mukana ja pyydettyä esitettävä 88 §:ssä tarkoitettulle metsästyksenvalvovalle henkilölle. Jos joku metsästää ilman, että hänellä on mukanaan lunastamansa metsästyskortti tai sen jäljennös sekä henkilöllisyyden varmentava asiakirja, hän voi kuitenkin esittää mainitun asiakirjan neljänkuuden kuluessa valvontaa suorittaneelle henkilölle tai hänen määräämälleen valvontaa suorittavalle henkilölle tai poliisille.

Metsästyslain 35 §:n 2 momentin mukaan metsästysaseiden tai metsästysjousien on ilma-aluksessa, maalla kulkevassa moottorikäyttöisessä ajoneuvossa sekä aluksessa ja veneessä moottorin käydessä oltava lataamaton ja sijoitettuna suojukseseen tai suojattuun tilaan.

Tämä ei kuitenkaan koske aseiden kuljettamista merialueella 32 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa.

Saman lainkohdan 3 momentin mukaan metsästysaseiden tai metsästysjousien kuljettaminen moottorikäyttöisellä ajoneuvolla maastossa on kielletty. Asetta saa kuitenkin kuljettaa maastossa virantoimituksessa oleva henkilö, jolle aseiden mukanaolo virantoimituksen laadusta johtuen on tarpeen sekä suoritettaessa poliisin pyynnöstä virka- tai virka-aputehtävää.

Tieliikennelain 182 §:n 1 momentin mukaan ajoneuvo on poliisimiehen, rajavartiomiehen ja tullimiehen antamasta merkistä pysäytettävä.

Saman lainkohdan 2 momentin mukana kuljettaja on velvollinen noudattamaan poliisimiehen, rajavartiomiehen ja tullimiehen ajoneuvon kunnon, varusteiden ja kuormituksen tarkastamiseksi antamia määräyksiä sekä sallimaan ajoneuvon liikennekelpoisuuden tarkastamisen.

3.2.2 Arviointi

Yleistä

Totean ensin, ettei minulla ole tässä ratkaisussa aihetta enemmälti käsitellä SusiLIFE -hanketta. Riippumatta muun muassa SusiLIFE -hankkeen tavoitteista, hanke ei sellaisenaan anna viranomaisille lisätoimivaltuuksia. Susipartion toiminnassa on kyse tavanomaisesta laissa säädetystä erävalvonnasta, metsästyksen sekä ampumaseiden hallussapidon ja lupien valvonnasta sekä muusta poliisille ja erävalvojalle laissa säädetystä valvonnasta ja toimivaltuuksien käytöstä.

Todettakoon kuitenkin, että erävalvonnassa sääntely ei poliisin ja erävalvojan osalta ole kuitenkaan kaikilta osin samansisältöistä. Merkittävin eroavaisuus on siinä, että Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain mukaan erävalvojan toimivaltuudet rajoittuvat vain valtion omistamien alueiden valvontaan, kun taas poliisille säädetty toimivaltuudet koskevat lähtökohtaisesti koko maata. Selvityksissä on kuitenkin tuotu esille, että susipartion toiminnassa erävalvoja vastaa lähtökohtaisesti toimenpiteistä valtion mailla ja muutoin toimitaan saamani selvityksen mukaan poliisin toimivaltuuksin. Minulla ei ole käytettävissäni olevan aineiston perusteella aihetta epäillä asiassa toimittavan toisin.

Selvitysten perusteella näyttää siltä, että susipartion toiminnassa on varsin usein kyse myös yleisestä liikennevalvonnasta (tieliikennelaki) ja kuljettajan ajokunnon tarkistamisesta (lähinnä puhalluskoe pakkokeinolain 9 luvun 2 §:n 1 momentin perusteella), jolloin toimitaan selvitysten perusteella poliisin toimivaltuuksin.

Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan erävalvojakin voi myös tietyin edellytyksin velvoittaa ajoneuvon kuljettajaa suorittamaan puhalluskokeen. Erävalvontaan kuuluu lain perusteella siis myös muun muassa rattijuopumusvalvontaa.

Väite laittomista paikanetsinnöistä

Kantelun mukaan susipartio on suorittanut paikanetsintöjä tarkastettaviin ajoneuvoihin rikkoen tietoisesti pakkokeinolain säännöksiä. Kantelija viittaa erityisesti tapaukseen 8.11.2020. Kantelijan mukaan tarkastus on tapahtunut henkilön kotipihalla, mikä kuuluu kotirauhan piiriin. Tämä lisää kantelijan mukaan olennaisesti viranomaisen toiminnan moitittavuutta. Muita ajoneuvojen tarkastustapauksia ei kantelussa ole yksilöity.

Poliisin selvityksissä on tuotu esille vain yksi tapaus, jolloin ajoneuvoon on suoritettu susipartion läsnä ollessa pakkokeinolain mukainen paikanetsintä. Tuossa tapauksessa (joka ei ole kantelussa kerrottu tapaus 8.11.2020) on ollut kyse rikosepäilystä. Tätä rikosasiaa ei käsitykseni mukaan ole vielä käsitelty oikeudessa tai muutoin päätetty, joten kyse on lähtökohtaisesti salassa pidettävästä tiedosta (julkisuuslaki 24 § 1 momentti 3 kohta), enkä sen takia voi tässä ratkaisussani avata esimerkiksi paikanetsinnän perusteita tarkemmin. Totean kuitenkin käytettävissäni olevan aineiston perusteella, ettei minulla ei ole aihetta epäillä, etteivätkö tuossa tapauksessa paikanetsinnän edellytykset olisivat olleet olemassa.

Muutoin vanhempi konstaapeli A on kiistänyt, että ajoneuvoihin olisi suoritettu paikanetsintää ilman rikosepäilyä. Kantelussa ei ole myöskään tuotu esille varteenotettavia konkreettisia seikkoja tai tapahtumatietoja, joiden perusteella olisi mahdollista tutkia asiaa enemmän. Käsitykseni mukaan näyttää lähinnä siltä, että ampuma-aseluvan haltijoita velvoittavan ampuma-aselain 117 §:n perusteella tehty aseiden tarkastuksen on ilmeisestikin katsottu tarkoittavan pakkokeinon (paikanetsintä) käyttöä. Totean tältä osin seuraavaa.

Ampuma-aselain (HE 183/1997 vp, s. 144) todetaan, että lain 117 §:ssä säädetään viranomaisvalvonnan kannalta välttämättömästä velvollisuudesta asiakirjojen sekä ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten esittämiseen lain valvontaa suorittavalle viranomaiselle. Asiakirjat ja niiden nojalla hallussa pidettävät esineet on esitettävä pykälässä mainituille viranomaisille, joiden toimivaltaan edellä mainittuihin esineisiin liittyvä valvonta kuuluu. Ne olisi esitettävä aina, kun pykälässä mainittu viranomaisella on sille virkatehtävänsä suorittamiseksi vaatii.

Korostan, että edellä mainittu säännös on jokaista ampuma-aseluvan haltijaa velvoittava. Tämä tarkoittaa, että ampuma-aseluvan haltijan on aina esitettävä aseensa ja aselupansa, jos poliisi sitä vaatii. Tämä voi tarkoittaa tapauskohtaisesti esimerkiksi sitä, että luvan haltija joutuu avaamaan ajoneuvonsa kuljetus- tai muun säilytystilan näyttääkseen ampuma-aseensa ja lupansa viranomaisille, kuten A kertoo 8.11.2020 tapahtuneen. Kun poliisi esittää tällaisen pyynnön, ei ole nähdäkseni merkitystä, missä pyyntö esitetään. Valtion mailla lupien ja ampuma-aseiden esittämisvelvollisuus koskee kaikkia myös, jos pyynnön esittää erävalvoja. Säännöksen kannalta ei ole myöskään merkitystä, onko henkilö metsästävässä vai muutoin liikkeellä, jos hänellä joka tapauksessa on ase mukana.

Käytettävissäni olevan aineiston perusteella ei ole näyttöä siitä, että susipartio olisi suorittanut tarkistamiinsa ajoneuvoihin paikanetsintöjä ilman rikosepäilyä. Korostan kuitenkin, että aseiden esittämisvelvollisuutta/tarkastusta ei saa toteuttaa niin, että siitä samalla tosiasiallisesti muodostuu paikanetsintä kulkuneuvoon. Paikanetsintä on sallittu vain rikosepäilyn perusteella.

Totean vielä jääneen epäselväksi, mitä kaikkea vanhempi konstaapeli A on mahdollisesti keskustellut ajoneuvon kuljettajan kanssa tarkastuksen aikana 8.11.2020. A ei kertomansa mukaan ainakaan muista, että olisi keskustellut kuljettajan kanssa pakkokeinojen käytöstä. Joka tapauksessa minulla ei käytettävissäni olevan aineiston nojalla ole perusteita epäillä A:n käyttäytyneen tilanteessa tavalla, joka johtaisi toimenpiteisiini. Ilmeisestikään ei ole saatavilla ainakaan asian lopputulokseen vaikuttavaa lisäselvitystä.

Totean vielä seuraavaa.

Selvityksistä ei tarkemmin ilmene, onko tarkastusten kohteeksi joutuneille henkilöille nimenomaisesti kerrottu sitä, mihin säännökseen ampuma-aseiden ja lupien esittämisvelvollisuus perustuu. Tämä olisi mielestäni tärkeää muun muassa väärinkäsityksen välttämiseksi. Muutoinkin tulisi erävalvonnassa ottaa huomioon poliisin ja erävalvojan velvollisuudet ilmoittaa toimenpiteistään siten kuin poliisilain 1 luvun 7 §:ssä ja Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 5 §:ssä säädetään.

Vaikka tältä osin ei tullut ilmi virheellistä menettelyä saatan käsitykseni toimenpiteen perusteen ilmoittamisesta vanhempi konstaapeli A:n ja erätarkastaja B:n tietoon.

Muusta valvonnasta ja susipartion jäsenten käyttäytyminen

Kantelussa väitetään susipartion häirinneen laillista metsästystä metsästystilanteiden ollessa käynnissä sekä partion käyttäytyneen valvonnassa työkeästi, määräilevästi ja hyökkäävästi.

Lisäksi on arvosteltu valvonnan intensiteettiä ja sitä, että yksittäiset henkilöt ovat joutuneet useasti tarkastusten kohteeksi.

Erävalvoja B ja vanhempi konstaapeli A ovat molemmat seikkaperäisesti kertoneet muun muassa toimintatavoistaan valvonnan yhteydessä. He ovat kertoneet esimerkiksi sitä, että mikäli tarkistettava henkilö kertoo aktiivisen metsästystilanteen olevan päällä, he eivät suorita kyseiseen seurueeseen tarkastusta sillä hetkellä. B:n mukaan he ovatkin siitä syystä jättäneet useammat metsästysseurueet tarkastamatta. B on erikseen kertonut valvontatilanteesta 16.12.2020.

Molemmat ovat myös kertoneet, ettei esimerkiksi ampuma-aselupia tarkisteta uudestaan, mikäli partio on jo aikaisemmin todennut jonkun henkilön luvat. Kuitenkin liikenteen- ja rattijuopumusvalvonnan osalta tällaista rajoitusta ei noudateta, koska tilanteet voivat muuttua nopeastikin.

Totean, ettei minulla ole kirjallisessa kantelumenettelyssä mahdollista selvittää yksityiskohtaisesti väitetyjä tapahtumia taikka sitä, mitä kussakin väitetyssä tarkastustilanteessa on konkreettisesti tapahtunut, mitkä ovat olleet tarkastustilanteen olosuhteet, mistä on tarkasti puhuttu, sekä esimerkiksi millaisella äänensävyllä tai tavalla tarkastukset on muutoin suoritettu. Lisäksi kantelu on monelta osin varsin yksilöimätön. Totean myös, että toimenpiteiden kohteet eivät ole itse kannelleet viranomaisten menettelystä.

Joka tapauksessa minulla ei ole käytettävissäni olevan aineiston perusteella aihetta epäillä, että susipartio olisi ainakaan tietoisesti häirinnyt käynnissä olevia metsästystilanteita. Ilmeistä kuitenkin on, että joissain tilanteissa metsästäjät ovat kokeneet susipartion valvonnan häirinneen käynnissä olevaa metsästystilannetta.

Myös susipartion jäsenten käyttäytymisen osalta totean kantelun olevan varsin yksilöimätön ja yleisluontoinen. Siinä viitataan lähinnä siihen, että kansalaiset ovat kokeneet partion jäsenten käytöksen olevan eri tavoin epäasiallista. Epäasiallinen käyttäytyminen on kuitenkin kiistetty.

Valvonnan intensiteetin osalta totean seuraavaa.

Näyttää siltä, että susipartion toiminnan myötä valvonta on ainakin jossain määrin lisääntynyt Itä-Suomen poliisilaitoksen rajaseutualueilla. Kuten selvityksistä ja kantelustakin ilmenee, susipartio ei ole alueella ainoa valvova viranomainen. Valvontaa suorittavat raja-alueella myös muut erävalvojat, poliisi sekä rajavartiolaitos. Riski joutua liikenteessä viranomaisen pysäyttämäksi esimerkiksi puhalluskoetta varten on ilmeisesti voinut joillain tietyillä alueilla lisääntyä.

Viranomaisten valvonnan suuntautumisen osalta totean, ettei minulla ole laillisuusvalvojana mahdollista puuttua siihen. Totean kuitenkin yleisellä tasolla, että valvonnan päällekkäisyyksiä, jotka valvonnan kohteet voivat kokea epäasianmukaisiksi, tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä välttämään eri viranomaisten toiminnan koordinoinnilla. Käsitykseni mukaan etenkin teemaluontoisessa valvonnassa, kuten nimenomaan erä- ja metsästyksen valvonnassa, on käsitykseni mukaan mahdollista ainakin jossain määrin viranomaisten kesken etukäteen varmistaa, ettei tietyn alueen valvonnassa tule liikaa päällekkäisyyksiä. Selvityksistä ei ilmene, onko tällaista koordinoitua tehty.

Joka tapauksessa totean, ettei käytettävissäni olevan aineiston perusteella ole käynyt ilmi, että susipartion jäsenet vanhempi konstaapeli A ja erävalvoja B olisivat valvonnassa ja sen toteuttamisessa menettelleet tai käyttäytyneet tavalla, joka antaisi aiheutta toimenpiteisiini.

Saatan kuitenkin edellä lausumani käsityksen erävalvonnan koordinoimisesta Itä-Suomen poliisilaitoksen ja rikosylikomisario C:n tietoon.

3.3 Rikosylikomisario C:n menettely

Kantelun tutkimiseksi on hankittu Itä-Suomen poliisilaitokselta selvitystä sinne tulleista kansalaiskirjeistä ja kanteluista koskien susipartion toimintaa. Saadun tiedon mukaan susipartion toiminnasta ei ole tullut poliisilaitokselle kanteluja, vaan vain muutamia kansalaispalautteeksi luokiteltavia kirjoituksia.

Totean niistä seuraavaa.

C:lle ja A:lle on 7.12.2020 tullut sähköpostiviesti X:n riistanhoitoyhdistykseltä. Viestissä tiedustellaan muun muassa montako susien salakaatotapausta on selvitetty susipartion toimesta. Lisäksi tiedustellaan valvonnan määrästä Ilomantsin ja X:n riistahoitoyhdistysten alueilla. Tiedustellaan myös, minkä takia viranomaisten pitää metsästyssseurojen vuokraamalla alueilla järjestää lähes päivittäistä metsästyksenvalvontaa, onko alueelle asetettu riistakameroita poliisin toimesta siitä ilmoittamatta ja onko hyvän toimintatavan mukaista käyttää valvonnassa asiakkaitten hölmöyttä hyväksi tulemalla sisään asuntoon, vaikkei ole siinä vaiheessa syytä epäillä henkilöä mistään. Lisäksi tiedustellaan valvonnasta muualla Itä-Suomen alueella. Kirjoittaja toteaa, että aktiivinen valvonta on aiheuttanut metsästäjillä tiettyä kapinahenkeä.

C:lle on lisäksi tullut 10.12.2020 metsästäjäliitolta sähköposti, joka koskee muun muassa edellä mainittua valvontatapahtumaa 16.12.2020.

Viestissä C:ltä on yleisemmin kysytty, onko oikeasti mahdotonta huomioida metsästyksen valvonnassa käsillä oleva tilanne niin, ettei susipartio käytöksellään lisää metsästyksen vaikeutta.

Lisäksi C:lle on 25.11.2020 tullut sähköposti kansalaiselta, missä tämä yleisemmin viittaa A:n ja B:n käytökseen ja siihen, että kansalaisten kohdatessa susipartion kansalainen tuntee syyllistyneensä johonkin. Kirjoittaja kuitenkin ilmoittaa, ettei hän itse ole kohdannut susipartiota vaan kaikki on muilta tullutta tietoa.

Asiakirjaselvitysten mukaan C on asianmukaisesti vastannut jokaiseen viestiin.

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen Poliisihallituksen ohjeen ”sisäinen laillisuusvalvonta ja eräät muut oikeudelliset asiat poliisissa” (POL-2016-17212) mukaan kansalaiskirjeellä tarkoitetaan sellaista asiakirjaa, jossa kansalainen ilmaisee poliisille mielipiteensä, tiedustelunsa tai muun vastaavan yhteydenottonsa ilman, että kirjoitus sisältää hallintokanteluksi katsottavaa viranomaisen arvostelua. Ohjeen mukaan kansalaiskirjeeseen annetaan lähtökohtaisesti vastaus kirjallisesti ja ilman aiheetonta viivytystä.

Totean käytettävissäni olevan aineiston perusteella, että edellä mainitut muun muassa C:lle saapuneet kirjoitukset ovat varsin yleisluontoisia ja niissä lähinnä esitetään kysymyksiä viranomaisten valvonnasta sekä esitetään muun muassa lähinnä näkökantoja toiminnan parantamiseksi. Kaikissa viesteissä on ilmeisesti ainakin pitkälti kyse toisen käden tiedoista, eivätkä kirjoittajat itse ole olleet susipartion toiminnan kohteina. Viesteissä ei edellytetä susipartion toiminnan selvittämistä, eikä esille tuotuja tapahtumia nähdäkseni muutoinkaan ole kaikissa tapauksissa edes yksilöity tavalla, että niitä voisi tutkia hallintokanteluina.

Yhdyn Itä-Suomen poliisilaitoksen näkemykseen, jonka mukaan kyseisissä palautteissa ei ole esitetty mitään sellaista moitetta, jota olisi ehdottomasti tullut käsitellä hallintokanteluna. Minulla ei ole aihetta epäillä, että ylikomisario C olisi kansalaiskirjeiden käsittelyssä ylittänyt harkintavaltansa taikka että hän muutoin oli menetellyt tavalla, joka johtaisi toimenpiteisiin.

Mitä tulee mahdollisesti C:n antamiin vastauksiin taikka tiedotusvälineisiin antamiin lausuntoihin, minulla ei ole myöskään näiltä osin aihetta epäillä C:n menetelleen tavalla, joka johtaisi toimenpiteisiin. Käytettävissäni olevan aineiston perusteella on ilmeistä, että susipartion toiminta on herättänyt muun muassa metsästäjissä ristiriitaisia tunteita ja valvonta on herättänyt ilmeisesti laajakin keskustelua muun muassa eri sosiaalisen median alustoilla. C on kuitenkin käsitykseni mukaan toiminnasta vastaavana esimiehenä ollut oikeutettu harkintansa mukaan muun muassa oikeaseuran virheelliseksi katsomansa tiedot.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2.2 esittämäni käsitykset toimenpiteiden perusteiden ilmoittamisesta vanhempi konstaapeli A:n ja erätarkastaja B:n tietoon sekä käsitykseni erävalvonnan koordinoimisesta Itä-Suomen poliisilaitoksen ja rikosylikomisario C:n tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni heille.

Kantelu ei johda muihin toimenpiteisiin.